

การศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์
ในเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่

นางสาว ปรานอม ตันลู่ขานันท

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมือง มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2530

ISBN 974-568-128-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I10298514

012792

A Study for Conservation Planning of the Area
Within Chiang-Mai City Wall

Ms. Pranom Tansukanun

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of Requirements
For the Degree of Master of Urban and Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning
Graduate School

Chulalongkorn University

1987

ISBN 974-568-128-8

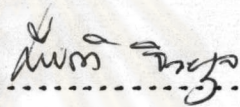
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษา เพื่อ เป็นแนวทาง ในการ วางแผนอนุรักษ์ ใน เขตกำแพงเมือง เชียงใหม่
โดย นางสาวปรานอม ตันสุยานันท์
ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ มานพ พงศ์ทัต

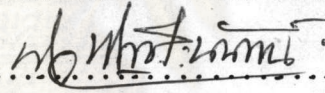

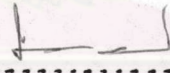
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษิตตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วีรารักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติ จิระกุล)

..... กรรมการ
(คุณนิล ทิพย์ระนันท์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ มานพ พงศ์ทัต)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ชวัลสรวง อดิโพธิ์)

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์ในเขตกำแพงเมือง เชียงใหม่
ชื่อผู้ผลิต	นางสาวปรานอม ตันลูขานันท์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ มานพ พงศ์ทัต
ภาควิชา	การวางแผนภาคและเมือง
ปีการศึกษา	2529

บทคัดย่อ

เชียงใหม่เป็นนครประวัติศาสตร์ ที่มีอายุยืนยาวมาเกือบ 700 ปี เป็นศูนย์กลางการปกครองของแคว้นล้านนามาแต่อดีต บัลลขันธ์นครเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางระดับภาคที่มีความสำคัญทั้งด้านเศรษฐกิจ การบริการทางสังคม การบริหารราชการ และการท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการเติบโตขยายตัวของประชากรและการใช้ที่ดินในเมืองอย่างรวดเร็ว ลักษณะเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดการทำลายมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในนครประวัติศาสตร์แห่งนี้ลงได้ หากขาดการวางแผนพัฒนาเมืองและแผนอนุรักษ์ และการนำแผนมาปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งที่จะศึกษาบทบาทหน้าที่ และสภาพพื้นฐานทั่วไปของนครเชียงใหม่ ทั้งในระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับเมือง อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะใช้ในการวางแผนอนุรักษ์และศึกษาเพื่อประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรม และภูมิทัศน์ชุมชน ในเขตกำแพงเมืองชั้นใน ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนแต่เดิม ประกอบด้วยสถานที่ที่มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และศิลปวัฒนธรรมจำนวนมาก เพื่อจัดลำดับความสำคัญของสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ และแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับภูมิทัศน์ชุมชนในเขตนี้ อันเป็นส่วนสำคัญที่จะใช้เป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์ต่อไป

การศึกษาพบว่า นครเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีความสำคัญสูงสุดในภาคเหนือ มีจำนวนประชากรสูงสุดในภาค เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง การค้าและการบริการ การศึกษา การสาธารณสุข และการท่องเที่ยว การขาดการวางแผนระยะยาว และการปฏิบัติตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในเขตเมืองเชียงใหม่ ทั้งปัญหาการจราจร การใช้ที่ดินสับสน ปัญหาด้านสาธารณูปโภค-สาธารณูปการต่าง ๆ เช่น ปัญหาหน้าน้ำเสีย ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาการกำจัดขยะ ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการขาดแคลน

โทรศัพท ๓๓๓ และปัญหาการทำลายอาคารเก่าและสภาพแวดล้อมในเมือง ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ปัญหาการขาดการคัดสรรเบียดเบียนการใช้ที่ดิน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการทำลายอาคารเก่าและสภาพแวดล้อมในเมือง และก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ซึ่งส่งผลต่อการทำลายอาคารเก่า และสภาพแวดล้อมในเมืองอีกจำนวนมาก การวางแผนการใช้ที่ดินและการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ต้องรับดำเนินการ ส่วนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอาคารเก่าและสภาพแวดล้อมโดยตรง เป็นปัญหาเรื่องแนวทางการบูรณะซ่อมแซม การขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีพอ การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในหน่วยงานท้องถิ่น และการขาดแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและทางวัฒนธรรมของเจ้าของเอกชนที่จะอนุรักษ์อาคารของตน การประสานงานระหว่างหน่วยงาน การพัฒนาบุคลากร การให้การศึกษา ประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนให้เอกชนอนุรักษ์อาคารของตนเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง หน่วยงานที่มีศักยภาพและควรพัฒนาให้รับผิดชอบในการดำเนินงานตามแผนอนุรักษ์ต่อไปคือ เทศบาลนครเชียงใหม่

การศึกษาเพื่อประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์ชุมชน ในเขตกำแพงเมืองชั้นในพบว่า โดยทั่วไปยังไม่มีการออกแบบด้านภูมิทัศน์ชุมชนที่ดี และขาดความระมัดระวังที่จะรักษาบรรยากาศของเมืองเก่าไว้ได้อย่างดีพอ ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นกับพื้นที่ด้านตะวันออก ซึ่งใกล้กับย่านธุรกิจการค้าของเมือง มากกว่าด้านตะวันตก การออกแบบด้านภูมิทัศน์ชุมชนอย่างเป็นระบบสัมพันธ์ต่อเนื่องกันทั้งบริเวณเป็นสิ่งจำเป็น ส่วนสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า เมื่อแบ่งกลุ่มตามคุณค่าความสำคัญ 5 ระดับ ส่วนใหญ่จะมีคุณค่าความสำคัญในระดับพอใช้ (กลุ่มที่ 4) คิดเป็นสัดส่วนประมาณ 50.7% ของสถาปัตยกรรมทั้งหมด ส่วนที่มีคุณค่าความสำคัญสูงมาก (กลุ่มที่ 1 และ 2) มีสัดส่วนประมาณ 14.8% ส่วนที่มีคุณค่าความสำคัญสูง (กลุ่มที่ 3) มีสัดส่วนประมาณ 21.1% และส่วนที่มีคุณค่าความสำคัญไม่สูงนัก มีสัดส่วนประมาณ 13.4% ของสถาปัตยกรรมทั้งหมด ส่วนสภาพของสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ เมื่อแบ่งกลุ่มสถาปัตยกรรมตามความเร่งด่วนในการบูรณะซ่อมแซม พบว่า กลุ่มที่มีความต้องการในการซ่อมแซมทันทีมีประมาณ 5.3% ของสถาปัตยกรรมทั้งหมด กลุ่มที่มีความต้องการในการซ่อมแซมเร่งด่วนมีประมาณ 19.0% กลุ่มที่มีความต้องการในการซ่อมแซมระยะปานกลางมีประมาณ 41.9% และกลุ่มที่มีความต้องการซ่อมแซมระยะยาวมีประมาณ 33.8% ของสถาปัตยกรรมทั้งหมด

The Study sets an order of priority for conservation of those historic buildings and also find out a general solution for the problems of Chiang-Mai's townscapes. These informations will be an important resource for the future conservation plan.

This study findout that the city of Chiang-Mai is the most important city of the North of Thailand. It has the highest population. It is the centre of various functions for example transportation and services, education, public health and tourism. In general Chiang-Mai lacks of long term planning and effective application of plans. Many problems arise in the city area for example traffic congestion, confusion of land using, water treatment, flood, elimination of trash, slum, inadequacy of telephone numbers, destruction of historic buildings and urban environment. Among these problems, the most important one is the lack of good planning in land use which results in the direct destruction of historic buildings and urban environment. It also creates pressures which indirectly deteriorate many valuable buildings and townscapes.

The land use planning and effective application are the most important matter to be urgently done. The matter of historic buildings and urban environment is concerned with many factors for example, the methods applied on buildings conservation, inadequacy of knowledges, insatiability of contact among the authorities concerned, inadequacy of competent personels in the local authorities and the lack of economic motiyation and cultural spirit among private owners to have a good care of their valuable buildings. What should be urgently done are the improvement of following items, better contact among the authorities concerned, improvement of local authorities

personels, provision of advises, better public relations encouragement for the private properties owners to have a better care of their valuable buildings. The authority which has potentiality to assume responsibility in working out the conservation plan described in this study is the Municipality of Chiang-Mai but it is on the condition that it should be improved in the various factors mentioned earlier.

The study for evaluation of values of architecture and values of townscapes of the area within Chiang-Mai City wall finds out that there are no good townscape design in the city. There are also lack of the care to protect the good environment of this historic city. The problems occurred in the business area on the east of the city are more serious than the problems of the west area. A good systematic townscape design of the whole city is needed.

The study classified historic buildings into five categories according to their own merits. The major part of buildings fall into "Fair" Category (the fourth category), these are 50.7% of all listed buildings. Buildings regarded as "excellent" category (the first and second category) Share 14.8%. Buildings in "good" category (the third category) share 21.1% and those in "common" category share 13.4%. For the physical condition of buildings, the major part of buildings are in "Fair" condition. An order of priorities of repair is set up. It is based on the physical condition of those buildings which can described as follows. 5.3% of the listed buildings need to repair immediatly, 19.0% of buildings require urgent repair. 41.9% of buildings require necessary repair. and 33.8% of buildings require in a certain period of time.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์ ในเขตกำแพงเมือง เชียงใหม่" นี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือ และร่วมมือของหน่วยงานหลายฝ่าย และบุคคลจำนวนมาก ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ มานพ พงศ์ทัต อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการศึกษาครั้งนี้ และขอขอบคุณมหาวิทยาลัย ซึ่งได้ให้ทุนบางส่วนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน จากหน่วยงานที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ ผู้ซึ่งกรุณาอำนวยความสะดวกและเอื้อเฟื้อข้อมูล อันมีประโยชน์จำนวนมาก

ฝ่ายวิเคราะห์นโยบายและแผน ฝ่ายสำรวจและแบบแผน ฝ่ายทะเบียนราษฎร ฝ่ายการโยธา งานโครงการพัฒนาเมืองหลัก เทศบาลนครเชียงใหม่

สำนักงานที่ดินจังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่

กองผังเมืองรวม สำนักงานผังเมือง

กองทะเบียน กองราชการส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ผู้ซึ่งกรุณาสละเวลาตอบข้อซักถาม แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนอย่างเต็มใจและเป็นมิตรยิ่ง ทั้งยังให้ข้อคิด คำแนะนำต่าง ๆ อันนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา

ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ คุณชัยยา ทนศิริวงศ์

ท่านปลัดเทศบาลนครเชียงใหม่ คุณวันชัย บุญยสุรัตน์

คุณสุรพล ตำริห์กุล หัวหน้าหน่วยศิลปากรที่ 4 กรมศิลปากร

คุณอุไรวรรณ ต้นดีวงศ์ หัวหน้างานบูรณะสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร

คุณสมชายดี สิงสิริอารักษ์ สถาปนิก กองสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร

คุณศิริชัย นฤมิตร เลขการ ที่ปรึกษา คณะกรรมการธิการล้านนา สภาวัฒนธรรมเชียงใหม่

อ. อังอาจ รัชชเวทย์ ประธานกรรมการธิการล้านนา สภาคณบดีสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือตอนบน

คุณจุฬารัตน์ กิติบุตร อุปนายกกรรมการธิการล้านนา สภาคณบดีสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือตอนบน

อ. อัญญา คี โปราณานนท์ อาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อ. อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว อาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงใหม่

อ. ปฐม พัวพันลกุล อาจารย์คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คุณอุรุพร อินทะพันธ์ หัวหน้างานออกแบบและก่อสร้าง สำนักงานอธิการบดี

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

และขอขอบคุณเป็นพิเศษ คุณสมชาติ สิงสิริอารักษ์ ผู้เอื้อเฟื้อหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งที่เผยแพร่และยังไม่เผยแพร่ในประเทศไทย ตลอดจนแปลเอกสารเหล่านั้นบางส่วนให้ด้วย

กราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ล้นและชี้แนะความรู้แขนงต่าง ๆ จนสามารถนำมาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อ. ศุภฎี ทายตะคุ ผู้กรุณาแนะนำ ท่วงตั้งและให้ข้อคิดที่มีประโยชน์มากมายอย่างเอาใจใส่เป็นอย่างดี ท้ายที่สุดขอขอบคุณมิตร คุณจินตนา นพพันธ์ ผู้ช่วยเหลืออย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยด้านการตรวจทาน รวมทั้งผู้มีได้เอื้อนนาม ซึ่งอยู่เบื้องหลังทั้ง โดยตรงและโดยอ้อมทั้งหมด อันมีส่วนสนับสนุนให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร

ปราณอม ตำบลชานนท์

เมษายน 2530

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญแผนที่.....	๓
สารบัญแผนภูมิ.....	๓
สารบัญตาราง.....	๕
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา.....	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	2
1.4 วิธีการศึกษา.....	4
1.5 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	7
2 แนวความคิดและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 แนวความคิดที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.2 นโยบาย กฎหมาย และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
2.3 กระบวนการ ตัวอย่างการอนุรักษ์โบราณสถานและชุมชน.....	58
2.4 สรุป.....	67
3 การศึกษาบทบาทระดับภาคและจังหวัด.....	69
3.1 ที่ตั้ง ภูมิประเทศ.....	69
3.2 การคมนาคมขนส่ง.....	74
3.3 การกระจายตัวของประชากร.....	80
3.4 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ.....	93

บทที่ 3 (ต่อ)	
3.5	บริการทางสังคม..... 110
3.6	การท่องเที่ยว..... 122
3.7	สรุป..... 130
4	สภาพพื้นฐานทั่วไปของนคร เชียงใหม่ และเขตกำแพงเมืองชั้นใน..... 132
4.1	เขตการปกครอง ลักษณะทางกายภาพและภูมิอากาศ..... 132
4.2	ประวัติคำศัพท์..... 139
4.3	การจราจร..... 173
4.4	การใช้ที่ดิน..... 191
4.5	บริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ..... 231
4.6	ประชากร..... 249
4.7	แหล่งท่องเที่ยวในเขตเมืองเชียงใหม่..... 259
4.8	สภาพทางเศรษฐกิจของ เมืองเชียงใหม่..... 265
4.9	อาคารเก่าและใหม่ในเขตเมืองเชียงใหม่..... 274
4.10	บทสรุป..... 295
5	การศึกษา เพื่ออนุรักษ์สถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์ชุมชน เขตกำแพงเมืองชั้นใน... 298
5.1	รายละเอียดวิธีการศึกษา..... 298
5.2	การประเมินคุณค่าองค์ประกอบด้านจินตนาการของเมือง..... 317
5.3	พื้นที่ศึกษาบริเวณที่ 1 : เขตกำแพงเมือง..... 322
5.4	พื้นที่ศึกษาบริเวณที่ 2 : ย่านกลางเมือง..... 341
5.5	พื้นที่ศึกษาบริเวณที่ 3 : พื้นที่ต่อเมืองแจ้งหัวหิน..... 358
5.6	พื้นที่ศึกษาบริเวณที่ 4 : พื้นที่ต่อเมืองแจ้งศรีภูมิ..... 367
5.7	พื้นที่ศึกษาบริเวณที่ 5 : พื้นที่ต่อเมืองประตูท่าแพ..... 378
5.8	พื้นที่ศึกษาบริเวณที่ 6 : พื้นที่ต่อเมืองแจ้งขะต่า..... 388
5.9	พื้นที่ศึกษาบริเวณที่ 7 : ย่านตลาดประตูเชียงใหม่และพื้นที่ต่อเมือง... 396
5.10	พื้นที่ศึกษาบริเวณที่ 8 : พื้นที่ต่อเมืองแจ้งภูเสือง..... 405
5.11	บทสรุป..... 411

บทที่ (ต่อ)

6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	423
6.1	บทสรุป.....	423
6.2	ข้อเสนอแนะ.....	432
	บรรณานุกรม.....	453
	ภาคผนวก ก.....	463
	ภาคผนวก ข.....	476
	ประวัติผู้เขียน.....	487

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนบที่

แนบที่	หน้า
2.1 การไต่ดินในอนาคต.	47
2.2 โครงการที่เสนอแนะในการปรับปรุงเทศบาลนคร เชียงใหม่ของบริษัทที่ปรึกษา	
2.3 กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน,	54
2.4 โครงการพิพิธภัณฑสถาน.	54
3.1 เขตการปกครองภาคเหนือ.	70
3.2 ลักษณะภูมิประเทศ.	71
3.3 สมรรถนะดินสำหรับการเกษตร.	71
3.4 เขตการปกครองจังหวัดเชียงใหม่.	73
3.5 ลักษณะพื้นผิวจังหวัดเชียงใหม่.	73
3.6 เส้นทางคมนาคม พ.ศ. 2524.	76
3.7 ปริมาณการจราจรทางหลวงแผ่นดินเฉลี่ยต่อวัน พ.ศ. 2525.	76
3.8 ปริมาณการจราจรทางบกเฉลี่ยต่อวันในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2525.	79
3.9 จำนวนประชากรรายจังหวัดภาคเหนือ พ.ศ. 2516 และ 2526.	82
3.10 ขนาดประชากรและความหนาแน่นของเทศบาลในภาคเหนือ พ.ศ. 2526.	83
3.11 ค่าความสำคัญและการแบ่งกลุ่มตามลักษณะความสัมพันธ์ของเทศบาล ภาคเหนือ,	86
3.12 จำนวนประชากรรายอำเภอในเชียงใหม่ พ.ศ. 2516 และ 2526.	89
3.13 ขนาดและความหนาแน่นประชากรของลูกข่ายเทศบาลจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2526	89
3.14 ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวใน 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน.	127
3.15 ความสำคัญ และกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่.	127
4.1 เขตผังเมืองรวม เขตเทศบาล เขตตำบล และพื้นที่ศึกษา.	134
4.2 เส้นแสดงความลาดชันของพื้นที่เขตเมืองเชียงใหม่.	136
4.3 ตำแหน่งแม่น้ำสำคัญอันเป็นที่ตั้งแคว้นต่าง ๆ สมัยโบราณ.	145
4.4 คูศัณดินและกำแพงเมืองนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2495-2497.	155

สารบัญแผนก (ต่อ)

แผนที่	หน้า
4.5	แผนที่นครเชียงใหม่ ระหว่าง พ.ศ. 2428-2444..... 155
4.6	โครงข่ายถนนและเส้นทางเดินรถประจำทางปัจจุบัน..... 175
4.7	ประเภทถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่..... 175
4.8	โครงข่ายถนนในเขตกำแพงเมืองชั้นใน..... 176
4.9	ทางเท้าและทางระบายน้ำริมถนน..... 180
4.10	พื้นที่ไกลเกินกว่าระยะเดินใน 5 นาที จากเส้นทางเดินรถประจำทาง..... 184
4.11	ปริมาณการจราจร พ.ศ. 2524..... 186
4.11ก	ถนนที่ค่าปริมาณการจราจร/ความจุถนน (V/C) เกินกว่า 7.0..... 188
4.12	แนวการจราจรที่ใช้อย่างยิ่ง..... 190
4.13	ลักษณะชุมชนในเขตเทศบาลและพื้นที่โดยรอบ..... 191
4.14	การใช้ที่ดินเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2508..... 193
4.15	การใช้ที่ดินเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2520..... 193
4.16	การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2527..... 195
4.17	แหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมสำคัญในเมือง..... 200
4.18	โครงสร้างการใช้ที่ดินและทิศทางการขยายตัว..... 204
4.19	การใช้ที่ดินในเขตกำแพงเมือง พ.ศ. 2527..... 209
4.20	ที่ตั้งอาคารเช่า พ.ศ. 2527..... 212
4.21	ตำแหน่งวัดปัจจุบันและวัดร้างในเขตกำแพงเมือง..... 217
4.22	ตำแหน่งวัดปัจจุบันที่ได้รับและไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน..... 217
4.23	สถานศึกษาระดับต่างๆในเขตกำแพงเมือง..... 219
4.24	การขยายตัวของพื้นที่ พ.ศ. 2503-2524 ในเขตกำแพงเมือง..... 220
4.25	ความหนาแน่นอาคารในเขตกำแพงเมืองชั้นใน พ.ศ. 2475-2477..... 222
4.26	ความหนาแน่นอาคารในเขตกำแพงเมืองชั้นใน พ.ศ. 2527..... 223
4.27	พื้นที่อาคารคลุมดินที่อยู่ในเขตกำแพงเมืองชั้นใน พ.ศ. 2527..... 224

สารบัญแนบที่ (ต่อ)

แนบที่	หน้า
4.28 ราคาประเมินที่ดิน พ.ศ. 2525.....	227
4.29 รูปลักษณะโฉนดที่ดินและความเป็นเจ้าของที่ดิน.....	228
4.30 ที่ตั้งอาคารเช่า ความเป็นเจ้าของที่ดิน และราคาที่ดิน.....	230
4.31 ประเภทกิจกรรมที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ.....	232
4.32 ตำแหน่งดวงโคมไฟฟ้าสาธารณะ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่.....	235
4.33 ตำแหน่งโรงกรองน้ำและแนวท่อประปา.....	235
4.34 ประเภททางระบายน้ำ.....	238
4.35 พื้นที่น้ำท่วมสภาพปัจจุบัน.....	238
4.36 ที่ตั้งสถานศึกษา.....	241
4.37 ที่ตั้งสถานอนามัย โรงพยาบาล และคลินิก.....	241
4.38 ที่ตั้งสถานีตำรวจ และตลาดสด.....	243
4.39 ที่ตั้งธนาคารและโรงแรม.....	243
4.40 ที่ตั้งวัด.....	245
4.41 ที่ว่างสาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ.....	245
4.42 ร้อยละของครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาท ต่อเดือน (พ.ศ. 2524).....	248
4.43 ที่ตั้งชุมชนแออัดกึ่งนิเวศและระแวก.....	248
4.44 ขนาด-การกระจายตัวประชากร พ.ศ. 2527.....	254
4.45 ความหนาแน่นประชากร พ.ศ. 2527.....	254
4.46 ขนาดและการกระจายตัวประชากรที่คาดการณ์ พ.ศ. 2544.....	258
4.47 ความหนาแน่นประชากรที่คาดการณ์ พ.ศ. 2544.....	258
4.48 แหล่งท่องเที่ยวภายในเมือง เชียงใหม่.....	261
4.49 สถานที่จัดงานและเส้นทางขบวนแห่ในเทศกาลต่าง ๆ.....	263

สารบัญแนบที่ (ต่อ)

แนบที่	หน้า
5.1 การแบ่งเขตพื้นที่ศึกษา.....	297
5.2 ถนนที่ทำการสำรวจด้านภูมิทัศน์ชุมชน.....	303
5.3 ถนนที่มีความสำคัญด้านต่าง ๆ.....	312
5.4 องค์ประกอบด้านสีนตภาพของ เมือง.....	319
5.5 ปัญหาด้านสีนตภาพของ เมือง.....	319
5.6 ข้อเสนอโครงสร้างองค์ประกอบด้านสีนตภาพของ เมือง.....	321
5.7 วิเคราะห์ภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณกำแพง เมือง.....	323
5.8 โครงข่ายถนนหลักที่เสนอแนะ.....	340
5.9 ลักษณะเฉพาะของบริเวณกำแพงเมืองที่เสนอแนะ.....	340
5.10 วิเคราะห์ภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณ 2.....	342
5.11 อาคารที่ทำการสำรวจในบริเวณ 2.....	349
5.12 คุณค่าความสำคัญของอาคารในบริเวณ 2.....	354
5.13 พื้นที่ที่เสนอแนะให้มีการออกแบบด้านภูมิทัศน์เป็นพิเศษ.....	357
5.14 วิเคราะห์ภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณ 3.....	359
5.15 อาคารที่ทำการสำรวจในบริเวณ 3.....	363
5.16 คุณค่าความสำคัญของอาคารในบริเวณ 3.....	365
5.17 วิเคราะห์ภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณ 4.....	368
5.18 อาคารที่ทำการสำรวจในบริเวณ 4.....	373
5.19 คุณค่าความสำคัญของอาคารในบริเวณ 4.....	375
5.20 วิเคราะห์ภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณ 5.....	379
5.21 อาคารที่ทำการสำรวจในบริเวณ 5.....	383
5.22 คุณค่าความสำคัญของอาคารในบริเวณ 5.....	386
5.23 วิเคราะห์ภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณ 6.....	389

สารบัญแนบที่ (ต่อ)

แนบที่	หน้า
5.24 อาคารที่ทำการสำรวจในบริเวณ 6.....	392
5.25 คุณค่าความสำคัญของอาคารในบริเวณ 6.....	394
5.26 วิเคราะห์ภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณ 7.....	397
5.27 อาคารที่ทำการสำรวจในบริเวณ 7.....	401
5.28 คุณค่าความสำคัญของอาคารในบริเวณ 7.....	403
5.29 วิเคราะห์ภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณ 8.....	406
5.30 อาคารที่ทำการสำรวจในบริเวณ 8.....	407
5.31 คุณค่าความสำคัญของอาคารในบริเวณ 8.....	409
5.32 บริเวณที่ดีและที่มีปัญหาด้านภูมิทัศน์ชุมชน.....	412
5.33 ลักษณะเฉพาะของบริเวณต่าง ๆ ที่เล่นอเนาะ.....	415
5.34 คุณค่าความสำคัญและสภาพสถาปัตยกรรม.....	419
6.1 คุณค่าความสำคัญของสถาปัตยกรรมในเขตกำแพงเมืองชั้นใน.....	431
6.2 แนวความคิดและข้อเสนอนอกระดับเมืองเพื่ออนุรักษ์เขตกำแพงเมืองชั้นใน.....	439
6.3 ถนนสายสำคัญ และพื้นที่รัศมี 200 และ 50 เมตร ลากโบราณสถาน.....	444
6.4 ย่านต่าง ๆ และพื้นที่อาคารคลุมดินสูงสุดที่เล่นอเนาะ.....	450
6.5 ความเร่งด่วนในการบูรณะซ่อมแซมของสถาปัตยกรรมในเขตกำแพงเมืองชั้นใน.....	451

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิ

1.1	ขั้นตอนและวิธีการศึกษา	5
2.1	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจและชีวิตสังคมเมือง	26
2.2	แสดงวิธีการทำงานในการกำหนดนโยบายอนุรักษ์	29
2.3	แสดงการกำหนดนโยบายอนุรักษ์	29
3.1	โครงสร้างการผลิตระดับจังหวัด พ.ศ. 2520-2525	95
3.2	จำนวนนักเรียนและอัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ระดับจังหวัดในเขต การศึกษาที่ 7 และ 8 ปีการศึกษา 2522	112
3.3	จำนวนนักเรียน นักศึกษา จำแนกตามสังกัด และระดับการศึกษาจังหวัด เชียงใหม่ พ.ศ. 2524	118
3.4	จำนวนการเพิ่มของนักเรียน นักศึกษา จำแนกตามสังกัดและระดับการศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่าง พ.ศ. 2519-2524	118
3.5	จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มาเยือนเชียงใหม่ในแต่ละ เดือน พ.ศ. 2519-2521	129
4.1	ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิประเทศกับดินชนิดต่าง ๆ ในหุบเชียงใหม่.....	137
4.2	รูปตัดขวางแสดงความลาดชันจากเส้นชั้นความสูง ของพื้นที่เมืองเชียงใหม่...	137
4.3	สภาพภูมิอากาศจังหวัดเชียงใหม่.....	138
4.4	โครงสร้างประชากรในเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่.....	250
4.5	ประเพณีและเทศกาลสำคัญในรอบปีของเมืองเชียงใหม่.....	262
4.6	โครงสร้างประชากรและกำลังแรงงาน จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2527.....	267
5.1	ระยะเวลาการแบ่งยุคสมัยในประวัติศาสตร์ล้านนาและนครเชียงใหม่	305
5.2	จำนวนบ้านที่ทำการสำรวจในช่วงอายุต่าง ๆ.....	314
5.3	การจัดกลุ่มคะแนนคุณค่าความสำคัญของอาคารด้วยวิธี Histogram.....	350
5.4	สัดส่วนค่าเฉลี่ยสถานแบ่งกลุ่มตาม คะแนนคุณค่าความสำคัญ.....	417
5.5	สัดส่วนค่าเฉลี่ยสถาน แบ่งกลุ่มตามสภาพค่าเฉลี่ยสถาน.....	417

สารบัญแผนภูมิ (ต่อ)

แผนภูมิ	หน้า
5.6 สัดส่วนอาคารที่ไม่ใช่คำสนสถาน แบ่งกลุ่มตามคะแนนคุณค่าความสำคัญ.....	417
5.7 สัดส่วนอาคารที่ไม่ใช่คำสนสถาน แบ่งกลุ่มตามสภาพอาคาร.....	417
6.1 ความสัมพันธ์ของปัญหาต่าง ๆ ในเมืองที่มีผลต่ออาคารเก่าและสภาพ แวดล้อม และแนวทางแก้ไข	435
6.2 ความสัมพันธ์ของปัญหา เกี่ยวกับอาคารเก่าและแนวทางแก้ไข.....	435
6.3 แนวความคิดในการจัดสิ่งบริการการท่องเที่ยว.....	447

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	แสดงประเภทกิจกรรมที่ห้ามในกา ไรใช้ที่ดินผังเมืองรวม เมือง เชียงใหม่..... 48
2.2	แสดงประเภทกิจกรรมที่ส่งเสริมในกา ไรใช้ที่ดินผังเมืองรวม เมือง เชียงใหม่..... 48
3.6	จำนวนและความหนาแน่นประชากรในเขตลุ่มภีบาลจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2516 และ 2526..... 91
3.7	สัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดของจังหวัดในภาคเหนือ พ.ศ. 2520 และ พ.ศ. 2525..... 94
3.8	รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรรายจังหวัดในภาคเหนือ พ.ศ. 2521-2525..... 96
3.9	มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดของจังหวัดในภาคเหนือ พ.ศ. 2520..... 99
3.10	มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดและรายได้ต่อหัวประชากร ของจังหวัดในภาคเหนือ พ.ศ. 2525..... 100
3.11	การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนร้อยละ มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดของจังหวัดในภาคเหนือ ระหว่าง พ.ศ. 2520-2525..... 101
3.12	สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์และค่า Location Quatient ของจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2520 และ พ.ศ. 2525..... 105
3.13	จำนวนพืชยืนต้นที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่และภาคเหนือ พ.ศ. 2523..... 106
3.14	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมแยกตามประเภทอุตสาหกรรมในจังหวัด เชียงใหม่และภาคเหนือ พ.ศ. 2526..... 107
3.24	จำนวนโรงพยาบาล เติงผู้ป่วย แพทย์ และพยาบาล รายจังหวัดในภาคเหนือ ประจำปีงบประมาณ 2525..... 114
3.25	จำนวนสถานบริการสาธารณสุข และเจ้าหน้าที่ประเภทต่าง รายจังหวัดในภาคเหนือ พ.ศ. 2524..... 115

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่

3.26	จำนวนโรงเรียน ห้องเรียน นักเรียน และครูในจังหวัดสิงห์บุรี บริหารส่วนจังหวัด ระดับอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2522.....	119
3.27	จำนวนสถานศึกษาจำแนกประเภทและที่ตั้งอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2524.....	120
3.30	จำนวนสถานีอนามัย สำนักงานผดุงครรภ์ และเจ้าหน้าที่ สำแนกรายอำเภอ ในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2523.....	121
3.31	จำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญระดับสูง ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือ ตอนบน.....	124
3.34	การประมาณจำนวนนักท่องเที่ยว ชาวไทยและชาวต่างประเทศที่จะไปเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ระหว่างพ.ศ. 2524-2530.....	126
3.36	จำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดเชียงใหม่.....	128
4.1	พื้นที่ในเขตเทศบาลนคร เชียงใหม่ปัจจุบันจำแนกตามตำบล.....	133
4.2	รายนามกษัตริย์ล้านนาสมัยราชวงศ์มังราย.....	147
4.3	สัดส่วนรถบรรทุกถนนเมืองเชียงใหม่.....	178
4.4	สัดส่วนปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วน เขตเมืองเชียงใหม่.....	185
4.5	การใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลง การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลนคร เชียงใหม่ พ.ศ. 2508-2527.....	197
4.6	การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จำแนกรายตำบล พ.ศ. 2527.....	199
4.7	พื้นที่พัฒนาแล้ว ในเขตเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2502-2524.....	201
4.8	การใช้ที่ดินในเขตกำแพงเมือง พ.ศ. 2527.....	208
4.9	จำนวนหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจในเขตกำแพงเมือง พ.ศ. 2528.....	213
4.10	รายชื่อโรงงานอุตสาหกรรมในเขตกำแพงเมือง พ.ศ. 2527.....	215
4.11	จำนวนการอนุญาตปลูกสร้างอาคารในเขตกำแพงเมืองและเขตเทศบาล นครเชียงใหม่ พ.ศ. 2521-2525.....	221

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่	
4.12	จำนวนประชากรรายตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่..... 252
4.13	จำนวนและความหนาแน่นประชากร รายตำบลที่คาดกา รัณในเขตเทศบาล นคร เชียงใหม่..... 255
4.16	สถานที่ใช้จัดงานหรือเป็นเส้นทางขบวนแห่สำหรับเทศกาลต่าง ๆ ในเขต กำแพงเมือง 263
4.17	ประชากรวัยแรงงาน (อายุ 11 ปีขึ้นไป) ที่ทำงานในเชิง เศรษฐกิจ จำแนก ตามหมวดอุตสาหกรรม และเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2527..... 266
4.18	รายรับจริงของ เทศบาลนคร เชียงใหม่ พ.ศ. 2518-2527..... 269
4.19	รายจ่ายตามเทศบัญญัติของ เทศบาลนคร เชียงใหม่ พ.ศ. 2518-2527..... 269
4.20	ความถี่ของการซื้อขายที่ดินของตำบลต่าง ๆ ในเขต อำเภอเวียง เชียงใหม่ พ.ศ. 2525..... 272
5.1	ขนาดพื้นที่ศึกษา 8 ส่วนในเขตกำแพง เมืองชั้นใน..... 299
5.2	ค่าน้ำหนัก เกณฑ์วัดคุณค่า - ความสำคัญของอา คารที่จะอนุรักษ์ประ เภทต่าง ๆ ที่กำหนดเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยน้ำหนักที่ได้จากการ สัมภาษณ์..... 315
5.3	คะแนนคุณค่า ความสำคัญและสภาพอา คารในบริเวณที่ 2..... 352
5.4	คะแนนคุณค่า ความสำคัญและสภาพอา คารในบริเวณที่ 3..... 364
5.5	คะแนนคุณค่า ความสำคัญและสภาพอา คารในบริเวณที่ 4..... 374
5.6	คะแนนคุณค่า ความสำคัญและสภาพอา คารในบริเวณที่ 5..... 384
5.7	คะแนนคุณค่า ความสำคัญและสภาพอา คารในบริเวณที่ 6..... 393
5.8	คะแนนคุณค่า ความสำคัญและสภาพอา คารในบริเวณที่ 7..... 402
5.9	คะแนนคุณค่า ความสำคัญและสภาพอา คารในบริเวณที่ 8..... 408
5.10	จำนวนค่า ส่นสถานที่ในกลุ่มต่าง ๆ จำแนกตามคุณค่า ความสำคัญและบริเวณ ที่ตั้ง ของค่า ส่นสถานที่..... 416

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่

5.11	จำนวนค่าส่งสถานในกลุ่มต่าง ๆ จำแนกตามสภาพ และบริเวณที่ตั้งของ ค่าส่งสถาน.....	416
5.12	จำนวนอาคารที่ไม่ใช่ค่าส่งสถาน ในกลุ่มต่าง ๆ จำแนกตามคุณค่าความ สำคัญและบริเวณที่ตั้ง.....	416
5.13	จำนวนอาคารที่ไม่ใช่ค่าส่งสถานในกลุ่มต่าง ๆ ที่จำแนกตามสภาพที่ตั้งอาคาร..	416
5.14	รายชื่อสถาปัตยกรรมที่ต้อง การการบูรณะซ่อมแซมพื้นที่ เรียงลำดับตามคะแนน คุณค่าความสำคัญ.....	420
6.1	จำนวนประชากรในเขตเทศบาล ภาคเหนือที่มีอยู่จริง พ.ศ. 2526 และที่ ควรจะมีตามกฎหมาย Rank Size Rule.....	433

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย